

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע "פרשת וילך" – "שבת שובה" "יום הכיפורים"

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

שאל אותו יהושע: ועל איזה מהם באת כעת? ענה המלאך: "עתה באתי" – על העיון של עכשיו – ביטול תורה.

וקשה, איך משמע בפסוקים עצמם כל ה'משא ומתן' הוזה שהגמרא למדה? ומסביר התוספות: המילה "לנו" – היא קיצור הפסוק "תורה צוה לנו". וזה ששאלו המלאך: האם באת "לנו" – על ביטול תורה, "אם לצרינו" – או האם באת על זה שלא הקרבנו קרבן התמיד שמציל אותנו מצרינו.

וענה המלאך: "עתה באתי" – על ביטול תורה הנרמזת במילים "עתה" כדכתיב בפרשתנו "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", עד כאן דברי התוספות.

ושאל הרב מפוניבז' ז"ע: אם בשאלה רמז המלאך את 'לימוד התורה' בפסוק: "תורה צוה לנו", למה א"כ בתשובה, רמז המלאך את לימוד התורה בפסוק אחר, "ועתה כתבו לכם"?

אלא ענה ותירץ תירוץ נפלא: המלאך ענה ליהושע לא רק שבאתי לרמוז לכם על ביטול תורה, אלא באתי לרמוז לכם איך הגעתם לכך, למצב הזה: נכון שאם אתם מסתכלים על התורה בתור "ציווי" – "תורה צוה", אז יכול להיות שיש לכם קשיים ותירוצים של מלהמה, אבל אם הייתם מסתכלים על התורה כמו "שירה" – "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", כשזה שירה ועונג לא מבטלים מהתורה! אין שום קשיים, זה כיוף!!

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שירה בפהם (לא. יט)

כתב הגה"ק בעל ה"חפץ חיים" ז"ע, זאת היא המצוה האחרונה שבתורה, לכתוב את התורה. ובא הציווי הזה אחרי הפסוק "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה", ללמדנו שיש בכח התורה הזאת להגן ולהציל מכל צרה ויגון! ואפילו בעת הסתר פנים כבודרנו זה. מכל מקום אור התורה מפיץ אור ובאורה ניסע ונלך, וכמשל הגמרא (פוסה כא). על הפסוק "כי נר מצוה ותורה אור" – מה אור מגין לעולם, אף תורה מגינה לעולם. וכיחוד בעת צרה כזו, שעם ישראל נמצא בתוכה, שמחוץ תשכל הרב, ומחדרים אימה, עלינו להחזיק במעוז התורה הק' ביותר, ולהאיר את החשיכה והעלמטה, שבאה כעקבות ההסתר פנים שאין כמוהו...

שובה ישראל עד ה' אלוקיך (הושע י"ד)

הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ע אמר: "שובה ישראל". ואם תאמר: כיצד שבים בתשובה, מה נקבל על עצמנו, כמה נחייב את עצמנו, באילו גדרים וסייגים? הדבר יובן במשל: אדם יצא מביטול ביום שרב, וביקש להגיע לעיר הסמוכה. הוא התחיל ללכת, והשמש קפחה על ראשו. הוועה נגרה ממנו פלגים פלגים, ברכיו פקו, והמשא הכביד על שכמו. כאשר זכר כמה שעות הליכה לפניו, מה רחוקה הדרך ומה קשה היא, נפלה רוחו בקרבנו והוא החליט לשוב על עקבותיו, להמתין לעת אחרת, למוז אויר אחר, להודמנות אחרת.

אבל אם הוא חכם, יסיה מלכו את המטרה הסופית, את הדרך הרחוקה, ויאמר לעצמו: ברצוני להגיע עתה רק עד העץ ההוא ולהסות בצלו. כשיגיע לאותו עץ, ינפש מעט ויאמר: עתה אין רצוני להגיע אלא לאבן ההיא, לשבת עליה. וכך, מנקודה לנקודה, ימצא את עצמו במחוז הפצו. זהו שנאמר: "שובה ישראל". כיצד? התשובה היא: "עד". סמן לעצמו מטרות קרובות, נראות לעין, רק עד שם. מי שיקבל על עצמו ללמוד ברציפות, ללא הסח הדעת, בכל רגעי הלימוד, כל היום כולו, כל ימות השנה, לא ישיג מאומה, שכן החלטה זאת בעבורו היא בבחינת "על מנת שתעלה לרקיע". אבל אם הוא יציב לעצמו יעד, "עד", ללמוד

ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וכו' והפר את בריתי וכו' וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם וכו'. ואמר ביום ההוא הלא כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני (לא. יז-יח)

שאל הגה"ק בעל הכתב סופר ז"ע – אם אותו אדם הדור אמונה בהשגחה הפרטית ומאמין, שכל הרעות האלה מצאוהו, על כי אין אלהי בקרבו, מפני מה לא יהיה הקב"ה מוחל לו, ומפני מה בא עליו, גם לאחר דברי וידוי אלה, העונש הכבד, "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה"?

אלא ההסבר הוא – נתן הכתב סופר הסבר נוקב: משום שהוא אמר את הדברים "ביום ההוא" כלבד, ביום שבאה אליו הרעה, אבל משנחלץ ממנה, הריהו שוכח את שאירע לו ביום אתמול ואת אשר אמר...

ואמר ביום ההוא הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני וכו' (לא. יז-יח)

כתב הרה"ק בעל השם משמואל" מפוכטשוב ז"ע, הקשו המפרשים, אחרי שיאמרו "על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" ויתוודו על הטאתם, למה עוד יסתיר פני רחמיו מהם? אלא פירש הרה"ק רבי בונם מפשיסחא ז"ע, שמאמרם "על כי אין אלקי בקרבי" – זה עצמו הוא הטא: שהם חשבו עצמם שהם נדחו מפני הקודש, שהקב"ה לא הפץ בהם וזה גורם יאוש והתרשלות, אבל באמת אין הדבר כן, כי ישראל אף על פי שהטא – ישראל הוא (סנהדרין מו), וכתוב, (במדבר לה. לד) "כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל", ואמרו ז"ל (ספרי שם), אף על פי שהם טמאים שכינה שרויה ביניהם. אלא שהיא בהסתרת פנים ואינה נגלה.

וזה מה שסיים הכתוב, "ואנכי הסתר אסתיר" – היינו, לא כמו שאמרנו, "כי אין אלקי בקרבי", אלא, "ואנכי הסתר אסתיר" – אני נמצא אבל בהסתרה ולא בגלוי, עד כאן דבריו ז"ל.

וממשיך הרה"ק בעל השם משמואל ז"ע – ובאמת, זה גורם היוזק גדול לכל איש. שבכל עת יצייר בדעתו, כי אפילו איך שיהיה, עדיין שכינה שורה עליו, והוא עצמו מרכבה לשכינה. וכמאמר חז"ל בש"ס (תענית יא). "לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו", שנאמר (הושע יא. יב) "בקרבת קדוש ולא אבוא בעיר".

ומסיים בלשונו הק': "ומי הוא שלא יתחתכו ויהמו מעיו מאהבת המקום ויראתו – בזכרו את הדברים האלה..."

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל (לא. יט)

בספר יהושע (ה, יג-י"ד) כתוב: "ויהי בהיות יהושע ביריחו (יחד עם בני ישראל) וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופה בידו וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו, ויאמר לו כי אני שר צבא ה' עתה באתי".

ומדוע בא המלאך עם הרב שלופה ליהושע ומה היה המשא ומתן ביניהם? מסבירה הגמרא (מגילה ג ע"א) שהמלאך האשים אותם בשני דברים: ראשית, אתמול ביטלתם קרבן תמיד של בין הערביים. ושנית, עכשיו כלילה אתם לא נלחמים, והיה לכם אי"כ לעסוק בתורה.

ברציפות רבע שעה, ואז ינסה להגדיל את המוזה - יצליח ויגיע "עד ה' אלוקיך"...

שובה ישראל עד ה' אלוהיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו, כל תשא עון וקח טוב, ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד. א-ג)

משל יפה שמעתי מהמגיד מישורים הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: כפרי אחד, היה לו בן בור ובער, שלא יצא מימיו מתחומי הכפר. כשהגיע הבן לפרקו, דיבר בו אביו נכבדות במשפחה כבודה מן העיר הגדולה. ביקשו בני המשפחה לתהות על קננתו של החתן, והזמינוהו לביקור בעירם. אביו, שידע את נפש בנו, שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, ובילה כל ימיו במחיצת פרות ותרנגולים, החל ללמדו הליכות ונימוסים: ראה, בני. כאשר תפגוש בהם, ויקדמו את פניך בברכת שלום עליכם, תשיט את ירך ותענה: "עליכם שלום, מה שלומכם?"

כשישאלו אותך כיצד עברה הנסיעה, תאמר: "ברוך השם".

כשיראו לך את החדר שהקצו בעבורך, תאמר: "תודה רבה".

כשתלך לנח, תאמר: "ערב טוב לכולכם".

כשתקום תאמר: "צפרא טבא, הערבה עליכם שנתכם?"

וכך הלאה, כל מה שאדם מן הישוב אומר ועונה - לימד האבא את בנו. וברצותו להיות בטוח שהבן לא יאכזב, ולא יכשל בלשונו, הורהו לחזור על תלמודו מאה פעמים ואחד, עד שיהיו הדברים משוננים בפיו, רהוטים ושגורים על לשונו...

החתן דגן נסע אל העיר הגדולה והגיע לבית המשפחה, שהיה הומה מכרים וקרובים אשר באו לחוות באורח. הכל הסבו ליד שלחנות ערוכים בכל טוב, והחתן הופיע. הוא ניגש אל המחותן, בעל הבית, הושיט ידו ואמר ברהיטות בושת: "עליכם שלום, מה שלומכם, ברוך השם, תודה רבה, ערב טוב לכולכם, צפרא טבא, הערבה עליכם שנתכם?"

פני המחותן החווירו, ואילו הנער כבר הושיט ידו לזה שמימינו, וחזר על הפזמון, ולזה שלידו וחזר עליו שוב, בשמחה ובעליזות. והנאספים נחלקו לשנים: לצוחקים ולבוכים...

הנמשל: עבודת התשובה לא קלה היא. יש לערוך חשבון נפש, יש לאתר את נקודות המכשול ולראות כיצד מתגברים עליהן, כיצד משפרים דרך ומתעלים. זו עבודה קשה, איטית וממושכת, שתחילתה בחודש אלול, המשכה בימי הסליחות, בעשרת ימי תשובה, ועד ליום הכיפורים בו מסכמים את עבודת ארבעים הימים בוידויים ובתפילות. אבל אלו הנותרים אדישים ושווי נפש בחודש אלול, בימי הסליחות ובעשרת ימי תשובה, ובאים ביום הכיפורים לערוך "מירוץ תפילות וידיויים", חמש תפילות ועשרה ידיויים, כמוהם כאותו נער נבער שפתה ואמר בנשימה אחת: עליכם שלום, ערב טוב, בוקר טוב, היו שלום...

זהו שאמר הכתוב: "שובה ישראל - עד ה' אלוקיך" - יש לשוב בתשובה עוד לפני שאתה מתייצב ביום הכיפורים לפני ה' אלוקיך. קודם כל עליך לערוך חשבון נפש ולדעת "כי כשלת בעונך" לאהר מכן "קחו עמכם דברים", וכל לבוא ולבקש סליחה ומחילה בתפילות היום הקדוש ובוידויי, ויאמרו אליו כל תשא עווןך. אם כה תעשו - וקח טוב..."

שובה ישראל עד ה' אלוקיך.

מוכא במדרש - "אל תקרא עד ה' אלא עד ה'". ולכאורה צריכים להבין

את דברי המדרש - מה הפירוש עד ה'?

אלא שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א לתת הסבר נפלא מאד! וזאת בהקדם דברי הירושלמי (מכות ב.ו): "שאלו לחכמה: הוטא מהו עונשו? אמרה להם: הטאים תרדוף רעה" (משלי יג, כא). שאלו לנבואה: הוטא מהו עונשו? אמרה להן: "הנפש החוטאת היא תמות" (יהוקאל יח, ד). שאלו לתורה הוטא מהו עונשו? אמרה להם: יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה, הוטא מהו עונשו? אמרה להן: יעשה תשובה ויתכפר לו".

ולפי"ז פירש הר"ק רבי אברהם ממישקולין זי"ע את דברי הכתוב (דברים יז. ו) "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, לא יומת על פי עד אחד". "על פי שנים עדים" - על פי שתי דעותיהן של החכמה והנבואה, או אפילו "שלשה עדים" - גם לפי הדעה השלישית של התורה - יומת המת" - אין לו לחוטא תקנה אלא עליו למות, שכן אפילו לפי דעת התורה שעליו להביא קרבן, מה יעשה בזמן שאין בית המקדש קיים ואי אפשר להביא קרבן, או כאשר אין ידו משגת להביא קרבן? אבל ממשכה התורה ואומרת: "לא יומת על פי עד אחד" - לפי דעתו של האחד, הוא הקדוש ברוך הוא, לא יומת החוטא, שכן עצה קלה יעוצה לו - כי יעשה תשובה ויתכפר לו, עד כאן תוכן דבריו הק'.

המשך כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א - על פי זה יובן היטב

דברי המדרש "שובה ישראל עד ה' אלוקיך - אל תקרא עד ה' אלא עד ה'", שהרי רק לפי העד "אחד" שהוא הקב"ה, מועיל תשובה. על כן "שובה ישראל עד ה'".

~~~ יום הכיפורים ~~~

קדושת היום שהוא נורא ואיום! - כבר מתחילת הבריאה מיועד יום קדוש זה לטהרת בני ישראל!

"ה'חינוך" (מצוה קפה) בבואו לכאר שרשי המצוה של יום הכיפורים, כתב בהאי לישנא: "שהיה מהסדי הא-ל על בריותיו, לקבע להם יום אחד בשנה לכפרה על החטאים עם התשובה שישובו, שאילו יתקבצו עונות הבריות שנה בשנה, תתמלא סאתם למוף שנתים או שלש או יותר, ויתחייב העולם כליה, ועל כן ראה בהכמתו ברוך הוא לקיים העולם, לקבוע יום אחד בשנה לכפרת חטאים לשנים. ומתחילת בריאת העולם יעדו וקדשו לכך, ואחר שיעדו הא-ל ברוך הוא אותו היום לכפרה, נתקדש היום וקבל כה הזכות מאיתו יתעלה עד שהוא מסייע בכפרה".

יום קדוש זה הינו למעלה מן השכל והזמן!

בפרשת עבודת כהן גדול (פרשת אחרי) כתוב בתורה (ויקרא מז, ב) "ואל יבוא בכל עת אל הקודש", שהכהן הגדול אסור לו ליכנס אל בית קדשי הקדשים "בכל עת", ולכאורה משמע שכל עת אינו יכול לבוא אבל יש עתים מיוחדים שאז מותר לו לבוא, והוא פלא, שהרי מילתא דפשיטא שאין הכהן הגדול נכנס לקדשי הקדשים כי אם ביום הקדוש פעם אחת בשנה, ואיך יתפרש הכתוב דמשמע שיש לו כמה זמנים שהותר לו להיכנס.

וכדי לתרץ דקדוק זה כתב ה"בלי יקר" בלשון קדשו: "ואומר אני, כי ביום הכיפורים נמשלו כל ישראל ביום ההוא למלאכי השרת, שהם למעלה מן הזמן ואין הזמן שולט בהם, על כן דומה יום קדוש זה כאילו אינו מכלל העת והזמן, כי כל ימות השנה בכלל העת דהיינו הזמן, הוין מיום זה וכו', על כן אינו בכלל העת של כל ימות השנה, אלא הוא עומד בעצמו נבדל מכל ימות השנה, וכשאומר "ואל יבוא בכל עת" רמז שלא יבא כלל בשום יום שהוא בכלל העת, כי אם ביום שאינו בכלל העת, והוא ביום מחילה וסליחה שישראל נמשלו בו למלאכי השרת, שאינם נופלים תחת העת ואינו בכלל ימות השנה".

והלא הדברים יורדים ונוקבים עד התהום ויש כם רמז לשעה ולדורות, ויתבונן היטב בזה הדבר שיום הקדוש אינו יום גשמי כלל ועיקר רק הוא למעלה מן הזמן, וביום זה נחשבים כל כלל ישראל כמלאכי השרת משרתי עליון, ודומים לשרפים ואופנים והיות הקודש "כי גדול יום ה' ונורא מאד" דברים כפשוטן ממש.

ביום זה אינו עומדים לפני ה' כמלאכים ממש!

הר"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע היה אומר, שמחמת קוצר כלי המושג של בשר ודם אין לנו יכולים להבין מהו "כסא הכבוד" של מלך מלכי המלכים, אולם זה ברור, שמלאכי אש קודש עומדים סביב לכסא הכבוד ומשמישים את הקב"ה באימה ביראה ורתת זועי, וביומא דכיפורי מוריד הקב"ה את כבודו בהאי עלמא, נמצא שכל יהודי נעשה דוגמת מלאכים אלו, והפסוק (ויקרא מז, ל) "לפני ה' תמהרו" מתפרש פשוטו כמשמעו, שעומדים אנו כלפי ה' ממש, ולכן אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו" בקול רם דוגמת המלאכים.

מעלת קדושת ישראל ביום זה שהם גדולים יותר ממלאכים!

האמת כי בני ישראל אינם רק כמלאכי השרת אלא אף גדולים וגבוהים יותר, דהנה בכל השנה כולה אומרים בתפילת שחרית ומנחה "נקדישך" ורק במוסף אומרים "כתר" (ובני אשכנז אומרים במוסף "נעריצך" במקום "נקדיש"), ואילו ביום הכיפורים אומרים בכל התפילות "כתר", ומה הטעם לשינוי זה, וכתב ה"מטח משה" (אות תתע"ב) דהנה ידוע מאמרם (זוה"ק ח"ג ו ע"ב) "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים", שכביכול הקב"ה מתעלה על ידי תהילות ישראל, לפיכך ביום הקדוש כבודו עולה ונגבה ומתרום למקום גבוה כל כך מתהילותיהם עד שאין ביד מלאכי השרת להגיע ולהשיג קדושת המקום ההוא, ולכן הם תמהים וצועקים כל הזמן "אייה מקום כבודו להעריצו", ומשום הכי אי אפשר לומר "נקדישך" שכתוב שם "ממקומך" בלשון נוכח, כי המלאכים אינם יכולים לנקוט בלשון זו מפני שאין משיגים את מקום הכסא, ומשום הכי הזורים ואומרים "ממקומי" בלשון נסתר.

אגב מאמר זוה"ק שהובא לעיל "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים", כדאי להביא כאן את אמרתו הנשגבת של המגיד ממעזריטש זי"ע (הובא ב"ליקוטים יקרים" פג ע"ב) על הפסוק (דברים ד, כד) "כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא": שכביכול הקב"ה ניוון ומתפרנס ממה שבני ישראל מתגברים במלחמתם על היצר הרע, וזה מרומם בפסוק שעל ידי כה ה"אש" שכלל ישראל שורפים תאוותם ומכניעים אותה למען רצון ה', זה גופא בכחינת מאכלים שכביכול הקב"ה "אוכלה", כי ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים.

ממשיכים לתמוך בהוצאת הגליון "פנינים" - בזכותכם הגליון יוצא לאור ומופץ בכל העולם!

להעברת תרומות: הפקדה בבנק הדואר סניף 001 חשבון 2168820 - או בחיוב כרטיס אשראי בחיוב לטלפון: 972-54-8455798